សិទ្ធិការពារខ្លួនដោយខ្លួនឯង ឬសិទ្ធិមានមេធាវី និងសិទ្ធិមានវត្តមាននៅពេលសវនាការ

ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០២២

មជ្ឈមណ្ឌលសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជា
Cambodian Center for Human Rights

Sweden
Sverige

People Change the World
Diakonia

អំពីមជ្ឈមណ្ឌលសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជា

ចក្ខុវិស័យរបស់ ម.ស.ម.ក គឺចង់ឃើញប្រទេសកម្ពុជាមានសន្តិភាពដែលប្រជាពលរដ្ឋគ្រប់រូបអាចទទួលបានសិទ្ធិមនុស្ស មូលដ្ឋានដែលខ្លួនមានពីកំណើត ទទួលបាននីតិរដ្ឋដោយគ្មាននិទណ្ឌភាព ទទួលបានការគោរពស្មើភាពគ្នាដោយគ្មានការរើសអើង ទទួលបានការពង្រឹងភាពអង់អាចក្លាហានដើម្បីចូលរួមយ៉ាងពេញលេញក្នុងដំណើរការលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ ព្រមទាំងទទួលបានចំណែកនៃអត្ថប្រយោជន៍ការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ចប្រទេសដោយនិរន្តរភាពរបស់ប្រទេសកម្ពុជា។ ស្លាកសញ្ញារបស់ ម.ស.ម.ក មានរូបសត្វស្លាបពណ៌ស កំពុងហើរបំបែកចេញពីរង្វង់មូលពណ៌ផ្ទៃមេឃដែលមានន័យថា គឺជាការទាមទារសេរីភាពនៅកម្ពុជា។

គេហទំព័ររបស់សិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជា www.sithi.org ទទួលបានពានរង្វាន់ពីមូលនិធិនៃការបង្កើតសារព័ត៌មានថ្មីប្រចាំឆ្នាំ២០១១ ស្ថិតក្នុងប្រភេទសិទ្ធិ និងសេរីភាព និងទទួលពានរង្វាន់ទំនាក់ទំនងសម្រាប់ការផ្លាស់ប្តូរសង្គម មកពីមជ្ឈមណ្ឌលសម្រាប់ទំនាក់ទំនង និងផ្លាស់ប្តូរសង្គម នៅសកលវិទ្យាល័យឃ្វីនឡែនទីក្រុងប្រ៊ីសប៊ែន (Brisbane) នៃប្រទេសអូស្ត្រាលី។

សម្រាប់ព័ត៌មានបន្ថែមអំពី ម.ស.ម.ក សូមចូលទស្សនា គេហទំព័រ www.cchrcambodia.org។

អំពីគម្រោងនៃសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌

មេរៀនស្តីពីសិទ្ធិការពារខ្លួនដោយខ្លួនឯង ឬសិទ្ធិមានមេធាវី និងសិទ្ធិមានវត្តមាននៅពេលសវនាការគឺជាផ្នែកមួយនៃមេរៀនស្តីពីសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ ដែលបង្កើតឡើងដោយ គម្រោងសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌របស់ ម.ស.ម.ក (“គម្រោងសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌”)។ គម្រោងសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ គឺជាគម្រោងដំបូង និងមានតែមួយគត់នៅប្រទេសកម្ពុជា ដែលមានបំណងលើកកម្ពស់ និងការពារសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ក្នុងការអនុវត្តជាក់ស្តែង។ គម្រោងនេះមានគោលដៅរួមទូទៅក្នុងការបង្កើនអព្យាក្រឹត្យ និងឯករាជ្យនៃប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌របស់ប្រទេសកម្ពុជា ដោយគាំទ្រសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌នៅក្នុងតុលាការកម្ពុជា។ ដើម្បីសម្រេចគោលដៅរួមនេះ គម្រោងមានគោលបំណងពីរគឺ បញ្ជ្រាបនូវគោលគំនិតនៃសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ក្នុងចំណោមសាធារណជន តាមរយៈលើកកម្ពស់ការយល់ដឹងពីសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ និងបង្កើនការអនុលោមតាមស្តង់ដារនៃការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌នៅក្នុងតុលាការតាមរយៈការសង្កេតការណ៍សវនាការ។

សេចក្តីថ្លែងអំណរគុណ

ម.ស.ម.ក សូមថ្លែងអំណរគុណចំពោះអង្គការដាយកូនៀ (Diakonia) និងប្រទេសស៊ុយអែតសម្រាប់ការចូលរួមចំណែកដ៏សប្បុរសដែលធ្វើឱ្យមេរៀននេះកើតឡើងបាន។ មាតិកានៃមេរៀននេះ គឺជាការទទួលខុសត្រូវរបស់ ម.ស.ម.ក ហើយមិនបានឆ្លុះបញ្ចាំងពីទស្សនៈរបស់អង្គការ Diakonia និងប្រទេសស៊ុយអែតនោះទេ។

ចម្លល់ និងមតិចូលរួម

ប្រសិនបើលោកអ្នកមានសំណួរ ឬត្រូវការព័ត៌មានបន្ថែមទាក់ទងនឹងមេរៀននេះ សូមទាក់ទងមកកាន់មកតាមរយៈអាស.ម.ស.យដ្ឋាន៖

ផ្ទះលេខ ៧៩៨ ផ្លូវ៩៩ សង្កាត់បឹងត្របែក ខណ្ឌចំការមន រាជធានីភ្នំពេញ ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។

ទូរស័ព្ទ៖ ៨៥៥ ២៣ ៧២ ៦ (០)៩ ០១

គេហទំព័រ៖ www.cchrcambodia.org។

មាតិកា

I.សិទ្ធមានមេធាវី 1
១. និយមន័យ 1
២.ក្របខ័ណ្ឌច្បាប់ 2
២ ១.ច្បាប់អន្តរជាតិ 2
២.២. ច្បាប់កម្ពុជា 3
៣ .សារសំខាន់ 4
៣. ដែនកំណត់ 4
II.សិទ្ធិមានចក្ខុមាននៅពេលសវនាការ 6
១. និយមន័យ 6
២. ក្របខ័ណ្ឌច្បាប់ 7
២.១ ច្បាប់អន្តរជាតិ 7
២.២ ច្បាប់កម្ពុជា 7
៣ .សារសំខាន់ 8
៤. ដែនកំណត់ 8

សិទ្ធិការពារខ្លួនដោយខ្លួនឯង ឬសិទ្ធិមានមេធាវី និងសិទ្ធិមានចត្តមាននៅពេលសួរចម្លើយ

I.សិទ្ធិមានមេធាវី

១. និយមន័យ

ជនជាប់ចោទពីបទព្រហ្មទណ្ឌទាំងអស់**មានសិទ្ធិការពារខ្លួនដោយខ្លួនឯងផ្ទាល់** ឬ **ទទួលបានការការពារពីមេធាវីតាមការជ្រើសរើសរបស់ខ្លួន**។[1] ការការពារក្តីទាំងពីរប្រភេទនេះគឺមិនមែនផ្តាច់មុខនោះទេ មានន័យថា ជនជាប់ចោទដែលសម្រេចចិត្តសុំពឹងពាក់មេធាវី មានសិទ្ធិក្នុងការផ្តល់ការណែនាំជូនមេធាវីរបស់ខ្លួនអំពីការអនុវត្តសំណុំរឿងរបស់ខ្លួន នៅក្នុងដែនកំណត់នៃការទទួលខុសត្រូវវិជ្ជាជីវៈ និងឱ្យមេធាវីផ្តល់សក្ខីកម្មជំនួសខ្លួន។[2]

សិទ្ធិការពារខ្លួនដោយខ្លួនឯងផ្ទាល់ ចំពោះបុគ្គលត្រូវបានចោទប្រកាន់ពីបទព្រហ្មទណ្ឌ មានន័យថាពួកគេមាន **សិទ្ធិបដិសេធមិនទទួលជំនួយពីមេធាវី** ក្នុងវិសាលភាពជាក់លាក់ណាមួយ*(សូមមើលផ្នែក ដែនកំណត់)*។ ដើម្បីមានលទ្ធភាពការពារខ្លួនឯងដោយផ្ទាល់ ឬណែនាំមេធាវីឱ្យរៀបចំការពារក្តីរបស់ពួកគេ ជនជាប់ចោទត្រូវតែ**អនុញ្ញាតឱ្យមានវត្តមាននៅក្នុងសវនាការ**។*(សូមមើលមេរៀនស្តីពីសិទ្ធិមានវត្តមាននៅពេលសវនាការសម្រាប់ព័ត៌មានលម្អិតបន្ថែម)*។

ដើម្បីឱ្យសិទ្ធិការពារខ្លួនដោយខ្លួនឯង ឬសិទ្ធិមានមេធាវីមានប្រសិទ្ធភាព បុគ្គលដែលត្រូវចោទប្រកាន់ពីបទព្រហ្មទណ្ឌ ត្រូវតែ**ទទួលបានការជូនដំណឹង**អំពីសិទ្ធិនេះ[3] ឱ្យបានគ្រប់គ្រាន់ជាមុនសិន មុននឹងផ្តល់ឱ្យពួកគេនូវ**ពេលវេលា និងមធ្យោបាយគ្រប់គ្រាន់**ដើម្បីរៀបចំការពារក្តីដោយខ្លួនឯង ឬពឹងមេធាវី។[4] *(សូមមើលមេរៀនអំពីសិទ្ធិទទួលបានពេលវេលា និងមធ្យោបាយគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីរៀបចំការពារក្តីសម្រាប់ព័ត៌មានលម្អិតបន្ថែម)*។

ជនជាប់ចោទមានសិទ្ធិ**ពឹងពាក់មេធាវី** ប្រសិនបើពួកគេមិនចង់ការពារក្តីដោយខ្លួនឯង។ សិទ្ធិនេះអនុវត្តនៅ**គ្រប់ដំណាក់កាលទាំងអស់នៃដំណើរការនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ** ពោលគឺចាប់តាំងពីការស៊ើបអង្កេតបឋម រហូតដល់ការជំនុំជម្រះក្តី និងដំណាក់កាលប្តឹងតវ៉ាទៅតុលាការជាន់ខ្ពស់។ ជនជាប់ចោទមានសិទ្ធិ**ជ្រើសរើសអ្នក**

---

[1] គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សអង្គការសហប្រជាជាតិ សេចក្តីពន្យល់ទូទៅលេខ ៣២ វាក្យខណ្ឌ ៣៨ --មាត្រា១៤៖ សិទ្ធិស្មើភាពចំពោះមុខតុលាការ និងសាលាជម្រះក្តី និងសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ ,(CPPR/C/GC/32 ២៣ ខែសីហា ,ឆ្នាំ២០០៧ ,(កថាខណ្ឌ ៣៧, , https://www.refworld.org/docid/478b2b2f2.html (UNHRC, General Comment No.32).

[2] ដដែល

[3] ដដែល។

[4] អង្គការលើកលែងទោសអន្តរជាតិ "សៀវភៅណែនាំស្តីពីសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌" ការបោះពុម្ពផ្សាយលើកទី២ (ឆ្នាំ ២០១៤) ទំព័រ ១៤៦ - ១៤៨, https://www.amnesty.org/en/documents/pol30/002/2014/en/ (សៀវភៅណែនាំស្តីពីសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌)។

ប្រឹក្សាផ្លូវច្បាប់ដែលនឹងតំណាងឱ្យខ្លួន។ ចំណុចនេះមានសារសំខាន់ដើម្បីធានាបាននូវការជឿជាក់ និងទំនុកចិត្តរវាងជនជាប់ចោទ និងមេធាវីរបស់ពួកគេ និងនាំឱ្យមាន**ការការពារក្តីប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព**។

ប្រសិនបើជនជាប់ចោទមិនមានលទ្ធភាពពឹងពាក់មេធាវីទេ ជនជាប់ចោទនោះមានសិទ្ធិទទួលបានមេធាវីចាត់តាំងដោយឥតគិតថ្លៃនៅពេលដែល**ផលប្រយោជន៍យុត្តិធម៌**តម្រូវ។ ឧទាហរណ៍ ស្ថានទម្ងន់បទល្មើស និងអត្ថិភាពនៃការផ្លាស់ប្តូរគោលបំណងសម្រាប់ការដោតជ័យនៅដំណាក់កាលបណ្តឹងតវ៉ានៅតុលាការជាន់ខ្ពស់ គឺជាកត្តាសំខាន់ដែលត្រូវការពិចារណាសម្រាប់ការចាត់តាំង**អ្នកប្រឹក្សាច្បាប់ដោយឥតគិតថ្លៃ**។[5] កាតព្វកិច្ចក្នុងការផ្តល់**អ្នកប្រឹក្សាច្បាប់ដោយឥតគិតថ្លៃ**ដល់ជនជាប់ចោទដែលគ្មានលទ្ធភាព គឺជា**ទំនួលខុសត្រូវរបស់អាជ្ញាធររដ្ឋ**។ អាជ្ញាធររដ្ឋក៏ត្រូវតែធានាថា ការតំណាងដោយមេធាវីចាត់តាំង **គឺមានប្រសិទ្ធភាព**។ ចំណុចនេះមានន័យថា រដ្ឋអាចទទួលបន្ទុកចំពោះការប្រព្រឹត្តខុសឆ្គង ឬអសមត្ថភាពរបស់មេធាវីចាត់តាំង ប្រសិនបើតុលាការមើលឃើញយ៉ាងច្បាស់ថាឥរិយាបថរបស់មេធាវីគឺមិនត្រូវគ្នាជាមួយនឹងផលប្រយោជន៍យុត្តិធម៌ ឬប្រសិនបើអាជ្ញាធរពាក់ព័ន្ធ ឬតុលាការរារាំងមេធាវីចាត់តាំងមិនឱ្យបំពេញកិច្ចការរបស់ពួកគេឱ្យមានប្រសិទ្ធភាព។[6] នៅពេលចាត់តាំងមេធាវី អាជ្ញាធររដ្ឋក៏ត្រូវតែផ្តល់អាទិភាពដល់មេធាវីដែលបានជ្រើសរើសដោយជនជាប់ចោទផងដែរ ជាពិសេសនៅក្នុងសំណុំរឿងប្រហារជីវិត ដើម្បីធានាបាននូវការផ្តល់ជំនួយគ្រប់គ្រាន់ និងមានប្រសិទ្ធភាព។[7]

២. ក្របខ័ណ្ឌច្បាប់

២.១ ច្បាប់អន្តរជាតិ

សិទ្ធិមានមេធាវីត្រូវបានការពារយ៉ាងច្បាស់លាស់ដោយ**កតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ** (“ក.អ.ស.ព.ន”) ដែលដាក់បញ្ចូលដោយផ្ទាល់ទៅក្នុងច្បាប់កម្ពុជា តាមរយៈមាត្រា ៣១ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញកម្ពុជា។

- **មាត្រា ១៤(៣)(ឃ) នៃ ក.អ.ស.ព.ន៖** *“ក្នុងការសម្រេចក្តី ចោទប្រកាន់ពីបទព្រហ្មទណ្ឌណាមួយប្រឆាំងមកលើខ្លួន ជនគ្រប់រូបមានសិទ្ធិ៖ ត្រូវបានជំនុំជម្រះដោយមានវត្តមានរបស់ខ្លួន និងការពារខ្លួនដោយផ្ទាល់ខ្លួនឯង ឬតាមរយៈជំនួយការច្បាប់តាមការជ្រើសរើសរបស់ខ្លួន នឹងត្រូវបានប្រាប់ឱ្យដឹងអំពីសិទ្ធិនេះ ប្រសិនបើខ្លួនគ្មានជំនួយការច្បាប់ ហើយត្រូវបានទទួលជំនួយការច្បាប់សម្រាប់ខ្លួនក្នុងករណីដែលផលប្រយោជន៍យុត្តិធម៌តម្រូវឱ្យធ្វើដូច្នេះនិងដោយឥតបង់ថ្លៃ នៅគ្រប់ករណីបែបនេះ បើជនជាប់ចោទគ្មានមធ្យោបាយគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីចំណាយទៅលើជំនួយការច្បាប់ទេ។”*

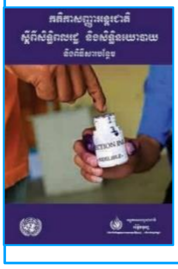

[5] គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សអង្គការសហប្រជាជាតិ សេចក្តីពន្យល់ទូទៅលេខ ៣២ វាក្យខណ្ឌ ៣៨

[6] ដដែល។

[7] គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សអង្គការសហប្រជាជាតិ “Daniel Pinto v. រដ្ឋទ្រីនីដាត និងតូបាហ្គោ,” ឯកសារផ្សព្វផ្សាយលេខ ២៣២/១៩៨៧, CCPR/C/៣៩/D/២៣២/១៩៨៧, (១៩៩០) http://hrlibrary.umn.edu/undocs/session39/232-1987.html។

២.២. ច្បាប់កម្ពុជា

រដ្ឋធម្មនុញ្ញកម្ពុជា ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ("ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ") និងច្បាប់ស្ដីពី **យុត្តិធម៌អនីតិជន** ក៏ធានានូវសិទ្ធិមានមេធាវីផងដែរ។

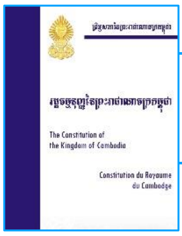

- **មាត្រា ៣៨ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញកម្ពុជា៖** *"ជនគ្រប់រូបមានសិទ្ធិការពារខ្លួនតាមផ្លូវតុលាការ។"*

- **មាត្រា ១៤៣ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ៖** *"ជនត្រូវចោទជាអនីតិជន នៅពេលដែលចូលបង្ហាញខ្លួនជាលើកទីមួយ ត្រូវតែមានមេធាវីអមជានិច្ច។ ប្រសិនបើគ្មានការជ្រើសរើសដោយជនត្រូវចោទទេ មេធាវីត្រូវបានចាត់តាំងនៅក្នុងលក្ខខណ្ឌដែលចែងដោយច្បាប់ស្ដីពីលក្ខន្តិកៈមេធាវី។"*
- **មាត្រា ៣០០ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ៖** *"ជនជាប់ចោទត្រូវតែចូលបង្ហាញខ្លួននៅពេលសវនាការរបស់តុលាការដោយផ្ទាល់។ ជនជាប់ចោទត្រូវអមដោយមេធាវីម្នាក់ដែលខ្លួនជ្រើសរើស។ ជនជាប់ចោទក៏អាចសុំឱ្យចាត់តាំងមេធាវីឱ្យខ្លួនបានដែរនៅក្នុងលក្ខខណ្ឌដែលចែងដោយច្បាប់ស្ដីពីលក្ខន្តិកៈមេធាវី។"*
- **មាត្រា ៣០១ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ៖** *"ជំនួយពីមេធាវីត្រូវតែមានដាច់ខាត ក្នុងករណីដូចតទៅ (i) ករណីបទឧក្រិដ្ឋ ឬ (ii) កាលណាជនជាប់ចោទជាអនីតិជន។"*

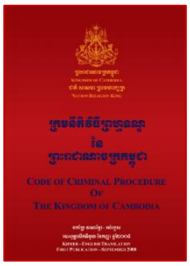

- **មាត្រា ៦ នៃច្បាប់ស្ដីពីយុត្តិធម៌អនីតិជន៖** *"អនីតិជនគ្រប់រូបដែលជាប់សង្ស័យ ឬត្រូវចោទ ឬជាប់ចោទថាបានប្រព្រឹត្តបទល្មើសត្រូវទទួលបាននូវសិទ្ធិជាមូលដ្ឋានក្នុងនីតិវិធីដូចតទៅ៖ [...] សិទ្ធិទទួលបានជំនួយពីមេធាវី [...]"*

- **មាត្រា ៥០ នៃច្បាប់ស្ដីពីយុត្តិធម៌អនីតិជន៖** *"ជំនួយរបស់មេធាវីត្រូវតែមានដាច់ខាតនៅក្នុងសវនាការ [...]"*

៣. សារសំខាន់

មិនថាដោយខ្លួនឯងផ្ទាល់ ឬតាមរយៈមេធាវីក៏ដោយ សិទ្ធិការពារខ្លួនមានសារសំខាន់ខ្លាំងណាស់ក្នុងការធានាបាននូវ**ការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌**។ ជនជាប់ចោទពីបទព្រហ្មទណ្ឌត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យតទល់នឹងការចោទប្រកាន់មកលើខ្លួន។ សិទ្ធិមានមេធាវីគឺជាសសរស្តម្ភមួយដែលប្រកាន់ខ្ជាប់នូវ**សិទ្ធិស្មើភាពគ្នា** រវាងភាគីជនជាប់ចោទ និងអយ្យការ ដែលជាគោលការណ៍សំខាន់នៃការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌។ ការមានមេធាវីតំណាងជួយឱ្យជនជាប់ចោទរៀបចំការពារក្តីបានល្អប្រសើរ និងមានប្រសិទ្ធភាពបំផុតដោយមានជំនួយពីបុគ្គលដែលមានជំនាញផ្នែកច្បាប់គ្រប់គ្រាន់ ដែលមានលទ្ធភាពពន្យល់បានគ្រប់គ្រាន់អំពីខ្លឹមសារច្បាប់នៃការចោទប្រកាន់ និងដើម្បីការពារផលប្រយោជន៍របស់ជនជាប់ចោទនៅក្នុងតុលាការ ក៏ដូចជាធានាថា ជនជាប់ចោទទាំងអស់មានលទ្ធភាពទទួលបានជំនួយផ្នែកច្បាប់ស្មើគ្នា ហើយជំនួយផ្នែកច្បាប់នោះគឺផ្តល់ជូនដោយមិនមានការរើសអើង។[8] ការបដិសេធសិទ្ធិជនជាប់ចោទក្នុងការការពារខ្លួនដោយខ្លួនឯង ឬតាមរយៈមានមេធាវីតំណាងគឺនាំឱ្យខូចខាតដល់គោលការណ៍ស្មើភាពគ្នា ភាពស្របច្បាប់នៃការជំនុំជម្រះ និងយុត្តិធម៌នៃសេចក្តីសម្រេច ហេតុដូច្នេះ វាអាចបង្កើនហានិភ័យនៃកាត់ទោសខុស។

៣. ដែនកំណត់

យោងតាមសិទ្ធិការពារខ្លួនដោយខ្លួនឯង សិទ្ធិមានមេធាវីអាចត្រូវ**លះបង់**បាន ប្រសិនបើជនជាប់ចោទមានបំណងការពារក្តីដោយខ្លួនឯង។ ប៉ុន្តែ ការលះបង់សិទ្ធិនេះត្រូវតែធ្វើឡើងដោយ**ការមានសមត្ថភាពគ្រប់គ្រាន់ និងច្បាស់លាស់**។ ជាពិសេស ចំណុចនេះត្រូវធានាថា ជនជាប់ចោទណាមួយដែលសម្រេចចិត្តលះបង់សិទ្ធិមានមេធាវី បានយល់ដឹងអំពីផលវិបាកនៃការសម្រេចចិត្តបែបនេះ។ ជនជាប់ចោទក៏ត្រូវមានសិទ្ធិ**លុបចោលការលះបង់សិទ្ធិរបស់ខ្លួន** នៅអំឡុងពេលនៃដំណើរការនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌបានផងដែរ ប្រសិនបើពួកគេផ្លាស់ប្តូរចិត្ត។[9]

លើសពីនេះ សិទ្ធិការពារខ្លួនដោយខ្លួនឯងគឺ**មិនមែនជាសិទ្ធិដាច់ខាត**នោះទេ។ ជនជាប់ចោទអាចត្រូវបានចាត់តាំងមេធាវីឱ្យ ដែលខុសពីបំណងរបស់ខ្លួន នៅពេលដែល**ផលប្រយោជន៍យុត្តិធម៌**តម្រូវ។ ឧទាហរណ៍ក្នុងករណី៖

---

[8] ម.ស.ម.ក "សៀវភៅមគ្គុទេសក៍ស្តីពីសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ និងការសង្កេតការណ៍សវនាការ" (ឆ្នាំ២០១២) ទំព័រ ១៥, file:///C:/Users/carol/Downloads/cchr-ftr-and-trial-monitoring-handbook-feb-eng2012-02-13%20(7).pdf។

[9] អង្គការលើកលែងទោសអន្តរជាតិ "សៀវភៅណែនាំស្តីពីសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌" ការបោះពុម្ពផ្សាយលើកទី២ (ឆ្នាំ ២០១៤) ទំព័រ ៤៩-៥០, https://www.amnesty.org/en/documents/pol30/002/2014/en/។

- ប្រសិនបើជនជាប់ចោទទទួលរងការចោទប្រកាន់ធ្ងន់ធ្ងរ ហើយតុលាការសម្រេចថាជនជាប់ចោទមិនអាចបំពេញតួនាទីស្របតាមឧត្តមប្រយោជន៍របស់ខ្លួនបានទេ
- ប្រសិនបើជនជាប់ចោទតែងតែរារាំង ឬរំខានដល់ដំណើរការនីតិវិធីជំនុំជម្រះ ឬ
- នៅពេលដែលមានការចាំបាច់ត្រូវការពារសាក្សីងាយរងគ្រោះពីសម្ពាធ ឬការបំភិតបំភ័យនៃការសាកសួរតទល់គ្នាដោយជនជាប់ចោទ។[10]

នៅ**កម្ពុជា**ច្បាប់ក្នុងប្រទេសចែងអំពីការមាន**មេធាវីតំណាងជាដាច់ខាត**សម្រាប់ជនជាប់ចោទ ប្រសិនបើជនជាប់ចោទជាកុមារ ហើយការចោទប្រកាន់នោះគឺជា**បទឧក្រិដ្ឋ**។

ជារួមការរឹតត្បិតណាមួយទៅលើសិទ្ធិការពារខ្លួនដោយខ្លួនឯង ត្រូវតែមានកត្តា**សត្យានុម័ត និងគោលបំណងម៉ឺងម៉ាត់គ្រប់គ្រាន់** និងមិនឱ្យហួសពីអ្វីដែល**ចាំបាច់** ដើម្បីរក្សាផលប្រយោជន៍យុត្តិធម៌ឡើយ។ រដ្ឋត្រូវតែចៀសវាងការហាមឃាត់ដាច់ខាតទៅលើសិទ្ធិរបស់បុគ្គលដែលទទួលរងការចោទប្រកាន់ពីបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌក្នុងការការពារក្ដីដោយខ្លួនឯងដោយមិនចាំបាច់ពឹងពាក់មេធាវី។[11]

ទោះបីជាសំខាន់ចំពោះជនជាប់ចោទក្នុងការជ្រើសរើសមេធាវីដែលពួកគេទុកចិត្តដើម្បីតំណាងយ៉ាងណាក្តី **សិទ្ធិក្នុងការជ្រើសរើស**នេះក៏មិនមែនជា**សិទ្ធិដាច់ខាត**ដែរ និងអាចត្រូវបានរឹតត្បិតដោយ**ហេតុផលសមស្រប និងសត្យានុម័ត** ជាពិសេសប្រសិនបើរដ្ឋជាអ្នកបង់ថ្លៃសេវាមេធាវីនោះតែម្ដង។ គោលបំណងរបស់ជនជាប់ចោទត្រូវតែយកមកពិចារណាជានិច្ច ប៉ុន្តែនៅពេលខ្លះអាចនឹងលុបលើផលប្រយោជន៍យុត្តិធម៌។[12] ប៉ុន្តែ ការគោរពដល់ជម្រើសរបស់ជនជាប់ចោទក្នុងការជ្រើសរើសមេធាវី គឺមានសារសំខាន់ ជាពិសេសនៅក្នុង**រឿងក្តីប្រហារជីវិត** ដើម្បីជានានូវជំនួយផ្នែកច្បាប់ដែលមានប្រសិទ្ធភាព និងគ្រប់គ្រាន់។[13]

[10] គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សអង្គការសហប្រជាជាតិ សេចក្តីពន្យល់ទូទៅលេខ ៣២ កថាខណ្ឌទី៣៧ ។

[11] គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សអង្គការសហប្រជាជាតិ សេចក្តីពន្យល់ទូទៅលេខ ៣២ វាក្យខណ្ឌ ៣៧ ។

[12] អង្គការលើកលែងទោសអន្តរជាតិ សៀវភៅណែនាំស្តីពីការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ ការបោះពុម្ពផ្សាយលើកទី២ (ខែមេសា ឆ្នាំ ២០១៤) ទំព័រ ១៥០, https://www.amnesty.org/en/documents/pol30/002/2014/en/។

[13] គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សអង្គការសហប្រជាជាតិ, "គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សអង្គការសហប្រជាជាតិ ការពិនិត្យមើលទៅលើសំណុំរឿងរបស់ "Daniel Pinto ទល់នឹង ប្រទេសទ្រីនីដាត និងតូបាហ្គោ", ឯកសារផ្សព្វផ្សាយលេខ ២៣២/១៩៨៧, CCPR/C/២៩/D/២៣២/១៩៨៧, (ថ្ងៃទី២១ ខែសីហា ឆ្នាំ១៩៩០), http://hrlibrary.umn.edu/undocs/session39/232-1987.html។

II.សិទ្ធិមានវត្តមាននៅពេលសវនាការ

១. និយមន័យ

សិទ្ធិមានវត្តមាននៅពេលសវនាការមានន័យថា បុគ្គលណាមួយដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ពីបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ មានសិទ្ធិមានវត្តមាននៅអំឡុងពេលសវនាការរបស់ខ្លួនទាំងមូល។ ការមានវត្តមាននៅពេលសវនាការរបស់ខ្លួន អនុញ្ញាតឱ្យជនជាប់ចោទបាន**ដឹងឮអំពីការចោទប្រកាន់មកលើខ្លួន តទល់ទៅនឹងទឡ្ហីករណ៍របស់តំណាងអយ្យការ និងបង្ហាញភស្តុតាងការពារក្តី**។[14] សិទ្ធិនេះក៏ជួយឱ្យជនជាប់ចោទ**ត្រូវបានជំនុំជម្រះ** ជាពិសេសតាម រយៈការឆ្លើយនៅសវនាការរបស់ខ្លួន ប្រសិនបើពួកគេមានបំណងឆ្លើយ ដោយមិនមានការបង្ខំឱ្យធ្វើដូច្នោះឡើយ។[15] ដូច្នេះ សិទ្ធិនេះគឺជាផ្នែកដ៏សំខាន់មួយនៃសិទ្ធិការពារខ្លួនដោយខ្លួនឯងឬតាមរយៈមេធាវី[16] (សូមមើលមេរៀនស្តីពីសិទ្ធិការពារខ្លួនដោយខ្លួនឯង ឬសិទ្ធិមានមេធាវីសម្រាប់ព័ត៌មានលម្អិតបន្ថែម) និងសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះជាសាធារណៈ[17] *(សូមមើលមេរៀនស្តីពីសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះជាសាធារណៈសម្រាប់ព័ត៌មានលម្អិត)*។

ដើម្បីធានាថាសិទ្ធិមានវត្តមាននៅពេលសវនាការត្រូវបានគោរព **អាជ្ញាធររដ្ឋ**ត្រូវទទួលខុសត្រូវចំពោះការជូនដំណឹងដល់ជនជាប់ចោទ និងមេធាវីរបស់ពួកគេតាមរយៈការជូនដំណឹងដល់ពួកគេអំពីពេលវេលាកាលបរិច្ឆេទ និងទីកន្លែងសវនាការជាមុនឱ្យបានគ្រប់គ្រាន់។[18] អាជ្ញាធររដ្ឋក៏ត្រូវចៀសវាងពីការរារាំងដោយខុសឆ្គង ឬការដកជនជាប់ចោទចេញពីបញ្ជីវត្តមាននៅពេលសវនាការ។[19]

---

[14] មជ្ឈមណ្ឌលសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជា " របាយការណ៍ប្រចាំឆ្នាំស្តីពីសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ ថ្ងៃទី០១ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១៩- ថ្ងៃទី៣១ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០២០ " ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០២១, https://cchrcambodia.org/admin/media/report/report/english/FTR-Annual-Report-English-2019-2020.pdf។

[15] OSCE "អត្ថបទច្បាប់ស្តីពីសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌" (ឆ្នាំ២០១២) ទំព័រ ១៣៣, https://www.osce.org/files/f/documents/1/f/94214.pdf។

[16] អង្គការលើកលែងទោសអន្តរជាតិ "សៀវភៅណែនាំស្តីពីសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌" ការបោះពុម្ពផ្សាយលើកទីពីរ (ឆ្នាំ២០១៤) ទំព័រ ១៥៧, https://www.amnesty.org/en/documents/pol30/002/2014/en/។

[17] OSCE "អត្ថបទច្បាប់ស្តីពីសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌" (ឆ្នាំ២០១២) ទំព័រ ១៣៣, https://www.osce.org/files/f/documents/1/f/94214.pdf។

[18] គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ សេចក្តីពន្យល់ទូទៅ លេខ ៣២, CPPR/C/GC/៣២, ថ្ងៃទី២៣ ខែសីហា ឆ្នាំ ២០០៧ វាក្យខណ្ឌ ៣៦, https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CCPR%2FC%2FGC%2F32&Lang=en។

[19] ម.ស.ម.ក "សៀវភៅមគ្គុទេសស្តីពីសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ និងការសង្កេតការណ៍សវនាការ" ទំព័រទី២១។

ចំពោះកុមារដែលទំនាស់នឹងច្បាប់វិញ សិទ្ធិមានវត្តមាននៅពេលសវនាការទាមទារឱ្យមានវត្តមានរបស់ឪពុកម្តាយ ឬអ្នកអាណាព្យាបាលស្របច្បាប់របស់ពួកគេ លើកលែងតែវត្តមានរបស់បុគ្គលទាំងនោះត្រូវបានចាត់ទុកថាមិនផ្តល់ឧត្តមប្រយោជន៍ដល់ជនជាប់ចោទ។[20]

២. ក្របខ័ណ្ឌច្បាប់

២.១. ច្បាប់អន្តរជាតិ

សិទ្ធិមានវត្តមាននៅពេលសវនាការ គឺត្រូវបានការពារយ៉ាងច្បាស់ដោយ**កតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ** ("ក.អ.ស.ព.ន") ដែលបញ្ចូលដោយផ្ទាល់ទៅក្នុងច្បាប់កម្ពុជា តាមរយៈមាត្រា ៣១ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញកម្ពុជា។

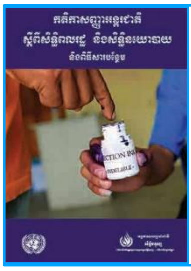

- **មាត្រា ១៤(៣)(ឃ) នៃកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ៖** *"ក្នុងការសម្រេចក្តី ចោទប្រកាន់ពីបទព្រហ្មទណ្ឌណាមួយប្រឆាំងមកលើខ្លួន ជនគ្រប់រូបមានសិទ្ធិ៖ ត្រូវបានជំនុំជម្រះដោយមានវត្តមានរបស់ខ្លួន និងការពារខ្លួនដោយផ្ទាល់ខ្លួនឯង ឬតាមរយៈជំនួយការច្បាប់តាមការជ្រើសរើសរបស់ខ្លួន..."*

២.២. ច្បាប់កម្ពុជា

ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ("ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ") និងច្បាប់ស្តីពីយុត្តិធម៌អនីតិជនក៏ធានានូវសិទ្ធិមានវត្តមាននៅពេលសវនាការផងដែរ។ ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ មានបញ្ញត្តិដើម្បីសម្របសម្រួលដល់វត្តមានរបស់ជនជាប់ចោទនៅពេលសវនាការរបស់ខ្លួនផងដែរ។

- **មាត្រា ៣០០ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ៖** *"ជនជាប់ចោទត្រូវតែចូលបង្ហាញខ្លួននៅពេលសវនាការរបស់តុលាការដោយផ្ទាល់។ ជនជាប់ចោទត្រូវអមដោយមេធាវីម្នាក់ដែលខ្លួនជ្រើសរើស។ ជនជាប់ចោទក៏អាចសុំឱ្យចាត់តាំងមេធាវីឱ្យខ្លួនបានដែរនៅក្នុងលក្ខខណ្ឌដែលចែងដោយច្បាប់ស្តីពីលក្ខន្តិកៈមេធាវី។"*
- ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ ក៏មានបញ្ញត្តិជាច្រើនផងដែរក្នុងការសម្របសម្រួលវត្តមានរបស់ជនជាប់ចោទនៅពេលសវនាការរបស់ខ្លួន ដូចជា **មាត្រា ៣៨៨** ស្តីពីកាតព្វកិច្ចរបស់មហាអយ្យការក្នុងការកោះហៅជនជាប់ចោទឱ្យចូលមកក្នុងសវនាការ **មាត្រា ៣៨៩** ស្តីពីកាតួកិច្ចក្នុងការផ្ទេរជនជាប់ចោទដែលជាប់ឃុំទៅកាន់ពន្ធនាគារឬមណ្ឌលឃុំខ្លួនដែលនៅជិតជាងគេបំផុតនៃទីស្នាក់ការរបស់សាលាឧទ្ធរណ៍ ឬ

[20] គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ សេចក្តីពន្យល់ទូទៅ លេខ ៣២, កថាខណ្ឌ ៤២។

មាត្រា ៤៥៧ និងមាត្រា ៤៦៦ ស្តីពីរយៈពេលដែលតុលាការត្រូវគោរពរវាងការប្រគល់ដីកាកោះហៅបញ្ជូនទៅជំនុំជម្រះផ្ទាល់ និងដីកាកោះហៅឱ្យចូលបង្ហាញខ្លួន និងកាលបរិច្ឆេទចូលបង្ហាញខ្លួន។

- **មាត្រា៣៦៥**នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ ក៏មានចែងអំពីលទ្ធភាពសម្រាប់ពិរុទ្ធជនក្នុងការធ្វើបណ្តឹងទាស់នឹងសាលក្រមដែលប្រកាសដោយកំបាំងមុខខ្លួនបាន។ **មាត្រា ៣៦២** នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ កំណត់និយមន័យសាលក្រមកំបាំងមុខថាជាសាលក្រមដែលចេញដោយមិនមានវត្តមានរបស់ជនជាប់ចោទ ប្រសិនបើជនជាប់ចោទមិនបានចូលបង្ហាញខ្លួន ដោយសារតែមិនបានដឹងអំពីសវនាការរបស់ខ្លួន។

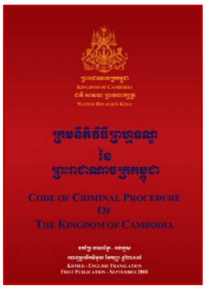

- **មាត្រា ៥១ នៃច្បាប់ស្តីពីយុត្តិធម៌អនីតិជន៖** *"នៅពេលចាប់ផ្តើមសវនាការ តុលាការត្រូវប្រាប់អនីតិជនដោយប្រើប្រាស់ភាសាដែលអនីតិជនអាចយល់បានអំពីសិទ្ធិដូចខាងក្រោម៖ [...] សិទ្ធិមានវត្តមាននៅពេលសវនាការ [...]"*

៣. សារសំខាន់

សិទ្ធិមានវត្តមាននៅពេលសវនាការ និងនៅពេលការជំនុំជម្រះ គឺជា**សមាសធាតុដ៏សំខាន់មួយនៃសិទ្ធិការពារខ្លួនទាំងដោយខ្លួនឯងផ្ទាល់ និងតាមរយៈមេធាវី** ហើយហេតុដូច្នេះ សិទ្ធិនេះមានសារសំខាន់ណាស់ក្នុងការធានានូវការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌។ វត្តមានរបស់ជនជាប់ចោទអនុញ្ញាតឱ្យជនជាប់ចោទអាចដឹងឮ និងតទល់ភស្តុតាងចោទប្រកាន់មកលើខ្លួន និងបង្ហាញភស្តុតាងការពារក្តីតាមរយៈការកោះហៅសាក្សី និងការផ្តល់សក្ខីកម្មដោយខ្លួនឯងនៅសវនាការរបស់ខ្លួន ប្រសិនបើខ្លួនមានបំណងដូច្នោះ។

ដូច្នេះ ការបើកសវនាការកំបាំងមុខជនជាប់ចោទ ធ្វើឱ្យខូចខាតដល់សិទ្ធិជាមូលដ្ឋានរបស់ពួកគេក្នុងការការពារខ្លួន និងជំរុញឱ្យមានការជំនុំជម្រះដោយមិនស្របច្បាប់។

៤. ដែនកំណត់

សិទ្ធិមានវត្តមាននៅពេលសវនាការ គឺ**មិនមែនជាសិទ្ធិដាច់ខាត**នោះទេ។ ការបើកសវនាការកំបាំងមុខជនជាប់ចោទគឺត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យធ្វើឡើងនៅក្នុងកាលៈទេសៈមួយចំនួន ប្រសិនបើការធ្វើបែបនេះផ្តល់ផលប្រយោជន៍ដល់ការគ្រប់គ្រងយុត្តិធម៌ដ៏ត្រឹមត្រូវ។ នៅក្នុងករណីដែលស្ថិតក្រោមលក្ខខណ្ឌខាងក្រោមប៉ុណ្ណោះ ដែលសិទ្ធិមានវត្តមាននៅពេលសវនាការត្រូវបានបដិប្បញ្ញត្ត ឬរឹតត្បិតជាបណ្តោះអាសន្ន៖

- ប្រសិនបើជនជាប់ចោទជ្រើសរើសលះបង់សិទ្ធិមានវត្តមានរបស់ខ្លួន។[21] ការលះបង់សិទ្ធិនេះត្រូវតែធ្វើឡើងដោយជាក់ច្បាស់ ជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ និងដោយមានការការពារគ្រប់គ្រាន់។[22]
  - ប្រសិនបើជនជាប់ចោទរំខានដល់ដំណើរការនីតិវិធីតុលាការ ដែលត្រូវបានចាត់ទុកថាមិនអាចបន្តដំណើរការនីតិវិធីបានដោយមានវត្តមានរបស់ជនជាប់ចោទ។ នៅក្នុងករណីនេះ តុលាការគឺត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យដកជនជាប់ចោទចេញពីបន្ទប់សវនាការជាបណ្តោះអាសន្នបាន។ ប៉ុន្តែ វិធានការចាំបាច់ទាំងអស់ក្នុងការធានានូវការការពារសិទ្ធិការពារខ្លួន ជាពិសេសតាមរយៈការរក្សាវត្តមានមេធាវីរបស់ជនជាប់ចោទនៅសវនាការ ធ្វើដូច្នេះទើបមេធាវីអាចបន្តការការពារក្តីរបស់កូនក្តីខ្លួនបាន[23] ឬ

- ប្រសិនបើមិនអាចរកអាសយដ្ឋានរបស់ជនជាប់ចោទឃើញ ឬជនជាប់ចោទបដិសេធក្នុងការចូលខ្លួនក្នុងសវនាការ ទោះបីជាបានទទួលការជូនដំណឹងគ្រប់គ្រាន់ហើយក៏ដោយ។[24]

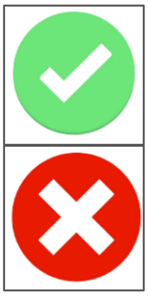

នៅក្នុងកាលៈទេសៈដែលជនជាប់ចោទលះបង់សិទ្ធិរបស់ខ្លួន ឬមិនអាចចូលសវនាការបាន ទោះបីជាមានការជូនដំណឹងគ្រប់គ្រាន់រួចហើយក៏ដោយ សវនាការអាចធ្វើឡើងដោយ ***កំបាំងមុខ*** មានន័យថាធ្វើឡើងដោយ**មិនមានវត្តមានរបស់ជនជាប់ចោទ**។ ចំពោះសវនាការ *កំបាំងមុខ* តុលាការត្រូវតែដំណើរការដោយមានការប្រុងប្រយ័ត្នបន្ថែមទៀត ធ្វើយ៉ាងណាឱ្យសវនាការនោះចាត់ទុកថាមានយុត្តិធម៌នៅក្រោមច្បាប់អន្តរជាតិ។ តុលាការត្រូវពិចារណាមើលថាតើអ្វីជាស្ថានភាពដែលបង្ហាញថាជនជាប់ចោទអវត្តមានពីការចូលខ្លួនមកក្នុងសវនាការ។ តុលាការមានទំនួលខុសត្រូវក្នុងការបញ្ជាក់ជាភស្តុតាងអំពីករណីនេះ ហើយករណីនេះគឺមិនមែនជាបន្ទុកដែលត្រូវទម្លាក់ទៅលើជនជាប់ចោទនោះទេ។ តុលាការគួរតែបញ្ជាក់អំពីករណីទាំងនេះនៅមុនពេលចាប់ផ្តើមសវនាការ។[25]

ដើម្បីឱ្យសវនាការ *កំបាំងមុខ* ចាត់ទុកថាមានយុត្តិធម៌នៅក្រោមច្បាប់អន្តរជាតិ តុលាការត្រូវតែធានាថា៖[26]

- បញ្ញត្តិចាំបាច់ទាំងអស់គឺត្រូវបានអនុវត្តដើម្បីជូនដំណឹងដល់ជនជាប់ចោទអំពីការចោទប្រកាន់ និងដំណើរការនីតិវិធីដែលនឹងត្រូវធ្វើឡើង។

---

[21]គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ សេចក្តីពន្យល់ទូទៅ លេខ ៣២ កថាខណ្ឌ ៣៦។

[22] អង្គការលើកលែងទោសអន្តរជាតិ "សៀវភៅណែនាំស្តីពីសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌" ទំព័រ ១៥៧។

[23] ដដែល។

[24] ម.ស.ម.ក "សៀវភៅណែនាំស្តីពីសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ និងការសង្កេតការណ៍សវនាការ" ទំព័រ ២១។

[25] អង្គការលើកលែងទោសអន្តរជាតិ "សៀវភៅណែនាំស្តីពីសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌" ទំព័រ ១៥៨ ។

[26] ម.ស.ម.ក "សៀវភៅណែនាំស្តីពីសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ និងការសង្កេតការណ៍សវនាការ" (ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០១២) ទំព័រ ២១, https://sithi.org/tmp/publication/view/2012-02-13-fair-trial-rights-and-trial-monitoring-handbook។

- បញ្ញត្តិចាំបាច់ទាំងអស់គឺត្រូវបានអនុវត្តដើម្បីធានាថា ជនជាប់ចោទទទួលបានការជូនដំណឹងក្នុងពេលវេលាគ្រប់គ្រាន់អំពីទីកន្លែង និងកាលបរិច្ឆេទនៃសវនាការរបស់ពួកគេ និងសំណើឱ្យមានវត្តមានរបស់ខ្លួនផងដែរ។
- បញ្ញត្តិចាំបាច់ទាំងអស់គឺត្រូវបានអនុវត្ត ដើម្បីធានានូវការការពារសិទ្ធិការពារខ្លួននៅសវនាការរបស់ជនជាប់ចោទ ជាពិសេសធានាថា ជនជាប់ចោទត្រូវបានតំណាងដោយមេធាវី ទោះបីជាខ្លួនអវត្តមានក៏ដោយ។
- ធានាថា ជនជាប់ចោទដែលត្រូវបានផ្តន្ទាទោសដោយកំបាំងមុខ មានលទ្ធភាពទទួលបានសិទ្ធិប្តឹងតវ៉ា រួមទាំងការជំនុំជម្រះសារឡើងវិញអំពីសំណុំរឿងរបស់ខ្លួនដោយមានវត្តមានរបស់ខ្លួន។

នៅក្នុងដំណាក់កាលនៃដំណើរការនីតិវិធីបណ្តឹងតវ៉ាទៅតុលាការជាន់ខ្ពស់ សិទ្ធិមានវត្តមាននៅពេលសវនាការរបស់ជនជាប់ចោទអាស្រ័យលើលក្ខណៈនៃបណ្តឹងតវ៉ាទៅតុលាការជាន់ខ្ពស់ស្របតាមតុលាការសិទ្ធិមនុស្សអឺរ៉ុប ("ECHR")។ ឧទាហរណ៍ ប្រសិនបើសវនាការលើបណ្តឹងតវ៉ាទៅតុលាការជាន់ខ្ពស់ពិចារណាទាំងបញ្ហាច្បាប់ និងអង្គហេតុ ចាំបាច់ត្រូវមានវត្តមានរបស់ជនជាប់ចោទ និងមេធាវីរបស់ពួកគេ។ ប្រសិនបើសាលាឧទ្ធរណ៍ពិចារណាទៅលើតែបញ្ហាច្បាប់តែម្យ៉ាង នោះជនជាប់ចោទមិនចាំបាច់មានសិទ្ធិមានវត្តមាននោះទេ។ ប៉ុន្តែ ប្រសិនបើតំណាងអយ្យការមានវត្តមាន ហើយជជែកលើបញ្ហាច្បាប់ នោះយ៉ាងហោចណាស់ក៏ចាំបាច់ត្រូវមានវត្តមានមេធាវីការពារក្តីដែរ ធ្វើយ៉ាងនេះដើម្បីការពារគោលការណ៍ស្មើភាពគ្នា។ តុលាការសិទ្ធិមនុស្សអឺរ៉ុប ក៏ពិចារណាទៅលើកត្តាផ្សេងៗជាច្រើនផងដែរក្នុងការសម្រេចថាតើវត្តមានរបស់ជនជាប់ចោទគឺចាំបាច់ដែរឬទេនៅដំណាក់កាលបណ្តឹងតវ៉ាទៅតុលាការជាន់ខ្ពស់ ឧទាហរណ៍រួមទាំងថាតើមានការជំនុំជម្រះជាសាធារណៈដែរឬទេនៅអំឡុងពេលសវនាការ ថាតើជនជាប់ចោទបានទទួលការជូនដំណឹងអំពីសវនាការលើបណ្តឹងតវ៉ាទៅតុលាការជាន់ខ្ពស់ និងស្នើសុំឱ្យមានវត្តមានដែរឬទេ ឬថាតើសេរីភាពរបស់ជនជាប់ចោទប្រឈមនឹងហានិភ័យដែរឬទេ។[27]

[27] អង្គការលើកលែងទោសអន្តរជាតិ "សៀវភៅណែនាំស្តីពីសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌" ទំព័រ ១៥៨ - ១៥៩។